

КОНСОЛИДИРАНИ ФИНАНСОВИ ОТЧЕТИ – ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ХОЛДИНГОВИТЕ СТРУКТУРИ И ТЕХНИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ПО СМИСЪЛА НА СЧЕТОВОДНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Христо Досев

Дипломиран експерт-счетоводител, регистриран одитор
Управляващ съдружник в „Досеви – консултации и
одит“ ООД – Габрово

Ключови думи:	Резюме
<p>Холдинг Предприятие майка Дъщерно предприятие Консолидирани финансови отчети МСФО Търговски закон Закон за счетоводството</p>	<p>Целта на настоящия материал е да даде отговор на въпросите що е това „предприятие майка“, каква е идеята на консолидираните финансови отчети, кой е задължен да изготвя консолидирани финансови отчети, в какви срокове и къде да публикува тези отчети. Тук нямаме за цел да разглеждаме конкретните подходи, които приложимите счетоводни стандарти изискват да се използват при извършването на консолидационните процедури при изготвяне на консолидираните финансови отчети или във връзка с начина на отчитане на инвестициите в индивидуалните финансови отчети на предприятието майка. Въпреки това обаче ще разгледаме какъв ефект се постига с прилагането на тези счетоводни техники в консолидираните финансови отчети на предприятието майка. Ще обърнем внимание на задълженията и освобождаване от задълженията за изготвяне на консолидирани финансови отчети от страна на предприятията майки съгласно действащото счетоводно законодателство – Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти (МСФО/НСФОМСП).</p>

Холдинговата структура – същност и правно регламентиране

Със създаването си в правния мир всяко едно търговско дружество има за цел да осъществява търговка дейност по занятие, която би му носила печалби. Печалбите, като елемент на собствения капитал, биха увеличили неговата стойност, а от там и дружеството би отговорило на критериите за финансовото поддържане на капитала, описани в Общите положения към Международните стандарти за финансови отчети. При положение че капиталът в края на отчетния период надвишава капитала в началото на финансовата година, това означава, че отчитащото се дружество е реализирало печалба, необходима за поддържането на капитала му, а и с това и възможността да демонстрира пред своите акционери, съдружници и контрагенти основното предположение, залегнало в МСФО, че предприятието е действащо и ще продължи да функционира в обозримото бъдеще. Освен извличане на ползи и печалби от дейността, за която

основно е учредено дружеството, то би могло да печели и от инвестиране в акции и дялове в други стопански единици. Когато дадено предприятие е инвестирало в акции и дялове на друго предприятие и в резултат на което притежава повече от половината от правата на глас, се смята, че тази инвестиция му осигурява контрол върху инвестираното предприятие. В този случай можем да кажем, че инвеститорът се явява предприятие майка на предприятието, в което е инвестирало. Последното пък от своя страна се превръща в дъщерно предприятие на компанията майка.

Дадено дружество може да притежава няколко дъщерни предприятия и така да образува група. В българското търговско законодателство такова предприятие майка, което притежава група от дъщерни предприятия, се нарича холдинг. Чл. 277, ал. 1 от Търговския закон определя холдинга като акционерно дружество, командитно дружество с акции или дружество с ограничена отговорност, което под каквато и да е форма участва в други дружества или в тяхното управление, с или без да извършва собствена производствена или търговска дейност. Поради тази причина фирма на едноличен търговец не може да бъде холдинг и вследствие на което не може да се разглежда като компания майка на група от дъщерни предприятия.

Холдингът като форма на концентрация на капитал има за предмет на дейност не само придобиване на дялове в други дружества, но и самото управление на тези дялове. Обикновено в научната литература можем да срещнем, че холдинговете дружества с оглед на предмета на тяхната дейност се делят на финансови и търговски.

Финансовите холдингови дружества се занимават единствено с управление на дружествата, в които участват; разпределение на финансите между тях и събиране на дивиденди от тях (те се наричат още и същински холдингови дружества, защото се занимават главно и единствено с образуването, разпределението и преразпределението на дохода на холдинговата структура и в частност на влизащите в тази структура предприятия).

За разлика от тях, *търговски са онези холдингови дружества*, които освен да участват в други дружества, извършват и самостоятелна търговска дейност – сключват търговски сделки и работят за печалба.

Икономическата теория разграничава хоризонтална и вертикална холдингова структура в зависимост от това дали обединението им в една група е във връзка със затваряне на един производствен цикъл, или има за цел диверсификация на риска и инвестиране в различни отрасли на икономиката. Когато предприятието майка контролира дъщерни предприятия, всяко едно от които има такъв предмет на дейност, че представляват част от етапите на един производствен процес или пък предметът им на дейност е от един и същ бранш, говорим за **вертикална структура**.

Когато предприятието майка е инвестирало в група от предприятия, имащи многоотраслов характер на дейност, тогава говорим за **хоризонтална структура**.

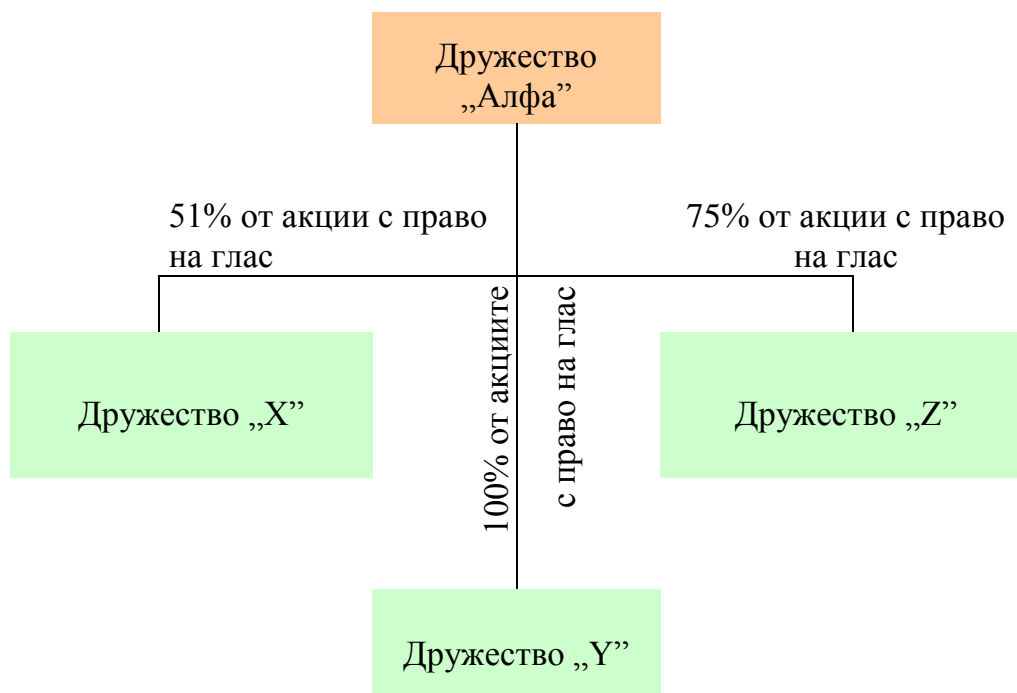
Понятието холдинг, произлязло от английската дума “hold” – държа (притежавам), изразява притежанието като основа и възможност за контрол и

управление. Според изискванията обаче на параграф 7 и параграф Б2 от насоките за прилагане на МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети*, **за да може инвеститорът да прецени дали контролира предприятието**, в което е инвестирал, следва достатъчно надеждно да се прецени дали той (предприятието майка) **кумулятивно притежава следните три качества (характеристики)**:

- а) да притежава правомощия в предприятието, в което е инвестирано – т.е. да има право да ръководи съответните дейности в предприятието, в което е инвестирано и именно същите тези дейности да оказват съществено въздействие върху възвръщаемостта на инвестицията;
- б) е изложен на или притежава права върху променливите приходи от неговото участие в предприятието, в което е инвестирано – т.е. възвръщаемостта на инвеститора като цяло зависи от реализираните печалби или загуби на отчитащото се предприятие, в което е инвестирано (финансовите резултати на дъщерното предприятие);
- в) има възможност да използва своите правомощия в предприятието, в което е инвестирано, за да окаже въздействие върху размера на възвръщаемостта на инвеститора – т.е. инвеститорът следва да се разглежда като принципал, а не като агент, който основно изпълнява дейности от името и в полза на друго лице – принципал.

Предприятието майка може да осъществява контрол по смисъла на МСФО 10 върху свое дъщерно предприятие пряко или косвено чрез други свои дъщерни предприятия. Прекият контрол е налице, когато предприятието майка само може да демонстрира, че притежава изброените в параграф 7 от МСФО 10 три качества (характеристики) **и ако приемем, че притежанието на повече от 50% от акциите с право на глас в инвестираното дружество подsigуряват кумулативното притежание на трите качества**, то схематично контрола можем да илюстрираме с *фигура № 1*:

Фигура № 1

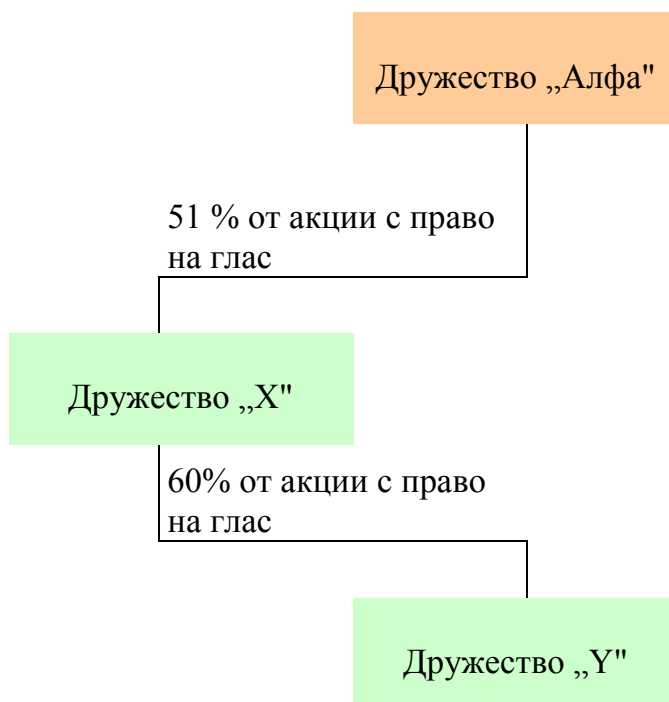

Дружество „Алфа” е придобило съответно 51%, 100% и 75% от акциите, даващи право на глас в управлението на дружествата „Х”, „У” и „Z”, посредством които се демонстрират трите качества, необходими за осъществяване на контрол по реда на МСФО 10. Вследствие на възможността да се упражни контрол, да е изложено на променлива възвръщаемост на инвестицията си и същевременно с това да има възможност да окаже въздействие върху тази променлива възвръщаемост посредством своите правомощия с притежаваните над 50% от правата на глас в трите компании – „Х”, „У” и „Z”, предприятие „Алфа” се явява предприятие майка и на трите дружества, а те от своя страна представляват нейни дъщерни предприятия.

Илюстрацията във *фигура № 1* показва прекия контрол на предприятието майка в групата на нейните дъщерни предприятия.

Дадено отчитащо се дружество майка може да упражнява контрол по смисъла на параграф 7 от МСФО 10 върху дъщерно предприятие косвено посредством демонстриране на контрола върху друго свое дъщерно предприятие. Отново, ако приемем, че притежанието на повече от 50% от акциите с право на глас в инвестираното дружество подsigуряват кумулативното притежание на трите качества, изисквани от МСФО 10 за упражняване на контрол, то схематично контрола на предприятието майка в своята холдингова структура можем да илюстрираме с *фигура № 2*.

Фигура № 2

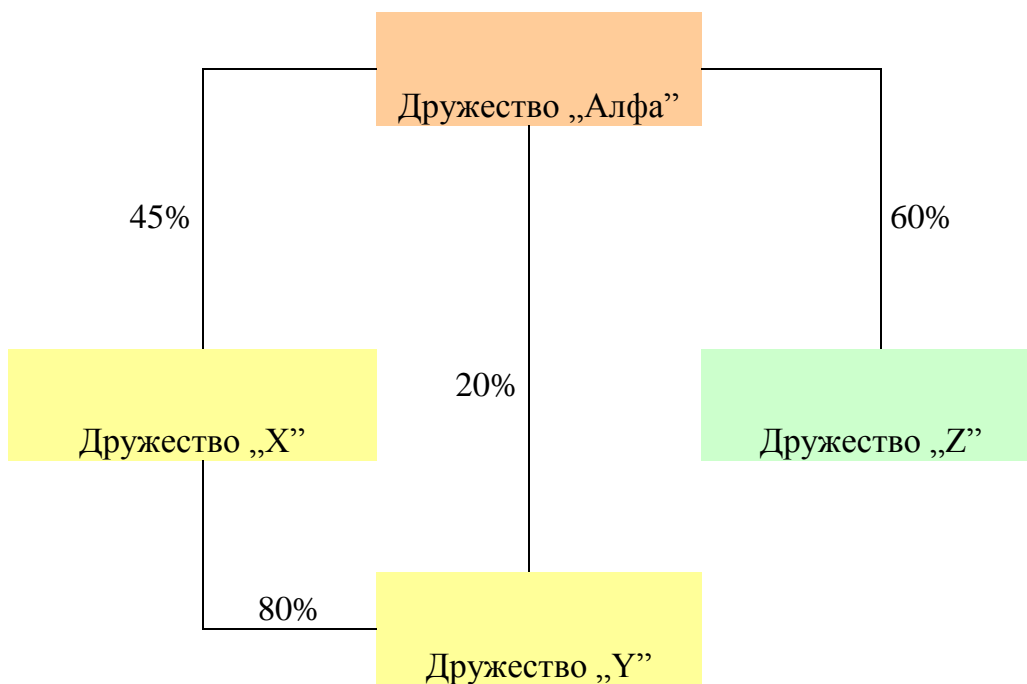

Дружество „Х” се явява предприятие майка на дружество „У”, защото, притежавайки 60% от акциите с право на глас в управлението му, то го

контролира по смисъла на параграф 7 от МСФО 10. От своя страна дружество „X” по същата причина е дъщерно предприятие на дружество „Алфа”, защото последното, притежавайки повече от 51% от акциите с право на глас (повече от 50%), може да демонстрира контрола и кумулативно да отговори на трите изисквания за контрол по смисъла на параграф 7 от МСФО 10. Така косвено, чрез своето дъщерно предприятие „X”, дружеството майка „Алфа” се явява майка и на дружество „Y”. Математически погледнато „Алфа” е изложено на риск от променливата възвръщаемост на 30,60% от печалбата или загубата, реализирана от дружество „Y” $[(51 \times 60) / 100 = 30,60\%]$. Въпреки това „Алфа” може косвено чрез своята дъщерна компания „X” да упражнява контрол по смисъла на МСФО 10 върху „Y” и затова „Алфа” се явява компания майка както на „X”, така и на „Y”.

Понякога притежаването на повече от 50% от капиталовите инструменти на едно дружество, т.е. остатъчния дял от активите на дадено предприятие след приспадането на всички негови пасиви, не води до упражняване на контрол на същото и не представлява дъщерно предприятие на инвеститора. За нагледна илюстрация погледнете *фигура № 3*.

Фигура № 3

Дружество „Y” е пряко притежавано от две дружества: дружество „Алфа” притежава 20% от капитала, а дружество „X” останалите 80%. В същото време „Алфа” притежава 45% от акциите с право на глас в компания „X”. Приемайки, че притежаването на повече от 50% от акциите с право на глас подsigурява контрол по смисъла на параграф 7 от МСФО 10, от гледна точка на приложимите счетоводни стандарти, дружество „Алфа” не се явява предприятие майка на дружество „X”, тъй като „Алфа” не притежава повече от половината права на глас в управлението на „X”. Косвената инвестиция на „Алфа” в дружество „Y” посредством притежаваните 45% от акциите с право на глас на „X” ѝ дава право на 36% от печалбите, загубите и измененията в собствения капитал на „Y” $[(45 \times$

80) / 100 = 36%]. Тези 36%, събрани с 20% пряко участие на „Алфа” в „У”, в крайна сметка подsigуряват на дружество „Алфа” 56% (36% + 20% = 56%) от остатъчния дял от активите на „У” след приспадането на всички негови пасиви. При отчитането на своята инвестиция в дружество „У” предприятието „Алфа” ще използва 56% дял от размера на активите, пасивите и собствения капитал на „У”, въпреки това то не се явява негово предприятие майка. Единствено дружество „Z”, посочено във *фигура № 3*, се явява дъщерно предприятие на „Алфа”, тъй като последното притежава 60% (повече от половината) от правата на глас в управлението на „Z”, необходими за демонстрирането на трите качества, изброени в параграф 7 от МСФО 10.

Все пак обръщаме внимание на факта, че притежанието на над 50% от правата на глас в едно предприятие не е достатъчно основание за притежанието на власт и контрол над предприятието, в което е инвестирано, въпреки че в повечето случаи това обстоятелство се явява предпоставка за притежаването на съществени права върху инвестираното дружество, даващи възможност на инвеститора да ръководи значимите действия на инвестираното предприятие. Въпреки това обаче при оценката на факта дали съответният инвеститор се явява контролиращ предприятието, в което е инвестирал, следва да се вземат предвид само **съществуващите права, които той притежава (материални права)**, даващи му съответните правомощия да ръководи съществените дейности в дъщерното предприятие. Инвеститорът, който към даден отчетен период може да ръководи съответните дейности и има съответните правомощия дори ако все още не ги е упражнил на практика, се счита за предприятие майка, а съответната инвестиция за негово дъщерно предприятие.

Консолидираните отчети представляват финансови отчети на групата, представени така, че все едно предприятието майка и всички нейни дъщерни предприятия представляват една стопанска единица. Представени по този начин, консолидираните финансови отчети биха показали нагледно на собствениците на дружеството майка как техният капитал е в състояние да носи принадлежна стойност на групата като цяло и къде се намира групата във финансово положение спрямо трети предприятия извън холдинговата структура. Консолидираните финансови отчети биха показали на своите собственици до каква степен групата като цяло е финансово независима и до каква степен тази изкуствено обединена стопанска единица би могла да съществува в обозримото бъдеще. При консолидацията на групата, ако печалбите на част от дъщерните дружества са постигнати за сметка на реализираните загуби на друга част от дъщерните предприятия, то погледнато отгоре, през призмата на едно стопанско обединение, холдинговата структура не е успяла да увеличи стойността на своя капитал. Това би следвало да бъде ясен сигнал на мажоритарните собственици, че групата като цяло не е ръководена ефективно.

Финансови отчети, обект на облагане с корпоративен данък

Българското законодателство, в лицето на ЗКПО, не облага с корпоративен данък консолидираните годишни финансови отчет на дружеството майка, а е насочило своята фискална политика към индивидуалните годишни финансови отчети на отделните юридически лица (индивидуалните отчети на дъщерните

предприятия и на дружеството майка). Измервайки факта, че в България отчетността на известна част от фирмите е изцяло насочена към така нареченото „данъчно ориентирано счетоводство”, може да се предположи, че не на всички консолидирани отчети се гледа с добро око от страна на техните собственици и управители. Така например индивидуално постигнатия положителен финансов резултат на дадено дъщерно предприятия може да се отчете като положителен факт и да се толерира като еталон, пренебрегвайки например реализираната загуба в консолидирания отчет на предприятието майка. Международните счетоводни стандарти се опитват да покажат, че консолидираните финансови отчети на предприятията майки са твърде важни за собствениците, с цел да могат да си направят реални изводи и качествен финансов анализ относно финансовото състояние и постигнатите резултати на групата като цяло.

Пример:

Нека разгледаме следната хипотетична ситуация: Предприятие майка „М” притежава три свои дъщерни предприятия: „Д1”; „Д2” и „Д3”. И четирите юридически лица са основани през 2015 година и годишните им финансови отчети за 2015 година представляват техни първи финансови отчети (т.е. никое от дружествата няма натрупани печалби и загуби от минали години). Предприятието майка може да се оприличи като от този тип финансово холдингово дружество, което се занимава единствено с управление на дружествата, в които е инвестирало, без да извършва своя самостоятелна търговска дейност. Дружеството майка „М” не е реализирало никакви приходи или разходи през годината. Целият му капитал е инвестиран в дъщерните дружества „Д1”, „Д2” и „Д3”. Дружество „Д1” отчита счетоводна печалба за 2015 година в размер на 90 хил. лева. Дружество „Д2” е постигнало печалба в размер на 20 хил. лева, а дъщерното дружество „Д3” е реализирало загуба в размер на 50 хил. лева. От така изнесените данни ще бъде погрешно да се твърди, че консолидираната печалба на предприятието майка „М” е в размер на 60 хил. лева ($90 \text{ хил. лв. „Д1”} + 20 \text{ хил. лв. „Д2”} - 50 \text{ хил. лв. „Д3”} = 60 \text{ хил. лв. „М”}$). Чисто математическият сбор, използван в техниката на самите консолидационни процедури, в конкретния случай може да подведе съставителя на консолидираните финансови отчети на предприятието майка, защото все още не са взети предвид всякакви вътрешно групови взаимоотношения (салда, сделки, приходи, разходи и дивиденди), които следва да бъдат изцяло елиминирани.

Ако от допълнителните аналитични справки се окаже, че 80% от реализираната от дружество „Д1” печалба в размер на 90 хил. лева е била в резултат на вътрешно групови продажби към другите дъщерни компании „Д2” и „Д3”, това означава, че само 18 хил. лева е реализираната печалба от доставки към трети (външни за групата) предприятия [$(100\% - 80\%) \times 90 \text{ хил. лв.} = 18 \text{ хил. лв.}$]. Ако правилно бъде съставен консолидираният финансов отчет на холдинговата структура, собствениците на дружеството майка „М” ще се убедят, че независимо от факта, че две от трите дъщерни дружества отчитат в своите индивидуални финансови отчети печалби, то групата, разгледана като цяло, е реализирала загуба в размер на 12 хил. лева ($18 \text{ хил. лв. „Д1”} + 20 \text{ хил. лв. „Д2”} - 50 \text{ хил. лв. „Д3”} = -12 \text{ хил. лв. „М”}$). Така консолидираните финансови отчети ще дадат честна и вярна представа на

възможността на групата като цяло да съумее да извлече печалби и изгоди от стопанските взаимоотношения на групата като цяло спрямо външни за структурата стопански отчетни единици. Идеята на консолидираните отчети е да покаже, че индивидуално отчетените резултати не могат да бъдат представителни за групата като цяло и че печалбата на едно дъщерно предприятие, постигната за сметка на вътрешно груповите продажби и/или за сметка на загуба на друго предприятие от групата, не може да послужи за база при анализирането на уменията на холдинговата група като цяло да поддържа капитала си и да увеличава неговата стойност.

Съгласно Българското законодателство, ако дадено дружество майка в своите индивидуални финансови отчети е отчетло печалба, то има право да разпредели тази печалба под формата на дивидент между акционерите – собственици. В същото време, ако в консолидираните финансови отчети предприятието майка отчита загуба поради извършени множество вътрешно групови сделки, групата като цяло е натрупала вътрешни (нереализирани) печалби и раздаденият дивидент по-скоро ще се разглежда като източване и прехвърляне на паричен ресурс към собствениците на дружеството майка за сметка на абсолютната ликвидност на дъщерните предприятия.

Дружества, задължени (освободени) да изготвят консолидирани финансови отчети по реда на приложимите счетоводни стандарти

Консолидираните финансови отчети поначало следва да включват финансовите отчети на всички дъщерни предприятия в холдинговата структура.

За да отговорим на въпроса кой е задължен и кой е освободен от изготвяне на консолидирани финансови отчети, следва да се обърнем към съответните разпоредби на Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти.

Съгласно НСФОМСП и по-специално параграф 4 от СС – 27 Консолидирани финансови отчети и отчитане на инвестициите в дъщерни предприятия консолидирани финансови отчети се съставят от предприятието майка в случаите, посочени в Закона за счетоводството. Т.е. националният счетоводен стандарт няма специфични изисквания или изключения спрямо онези дружества, които следва да изготвят или са освободени от изготвяне на консолидирани финансови. За всички въпроси се прилагат нормативните разпоредби в Закона за счетоводството.

Параграф 4 от МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети* определя, че всяка компания майка, която има дъщерни предприятия, следва да изготвя консолидирани финансови отчети.

В същото време МСФО 10 освобождава предприятия майки при определени условия да не изготвят консолидирани финансови отчети, а именно:

- ◆ *Дружеството е междинно предприятие майка, което отговаря на всичките изброени по-долу четири условия:*

- a) Самото предприятие майка е напълно притежавано дъщерно предприятие или е частично притежавано дъщерно предприятие на друго предприятия и всички други негови собственици, включително онези, които в друг случай нямат право на глас, са били информирани за това и не възразяват предприятието майка да не представя консолидирани финансови отчети;
- b) неговите дългови инструменти или инструменти на собствения капитал не се търгуват на публичен пазар (местна или чуждестранна фондова борса или извънборсов пазар, включително местни и регионални пазари);
- c) компанията майка не е предоставила, нито е в процес на предоставяне на финансовите си отчети пред комисия по ценните книжа или друга регулаторна организация за целите на емитиране на какъвто и да било клас инструменти на публичен пазар; и
- d) крайната или която и да било междинна компания майка на компанията майка изготвя консолидирани финансови отчети на разположение за публично ползване, които отговарят на изискванията на МСФО.

◆ *Предприятия майки, които са инвестиционни предприятия*

За целта обаче дружеството следва да отговаря на дефиницията на инвестиционно предприятие по смисъла на параграфи 27 и 28 от МСФО 10. Според МСФО *инвестиционно предприятие* е предприятие, което:

- a) получава финансиране от един или повече инвеститори с цел предоставяне на този/тези инвеститор(и) услуги по управление на инвестиции;
- b) поема ангажимент пред съответния/съответните инвеститор(и), че неговата стопанска цел е инвестиране на средства единствено за постигане на възвръщаемост от увеличаването на стойността на капитала, от дохода от инвестиции или и от двете; както и
- b) измерва и оценява резултатността на почти всички свои инвестиции на базата на справедливата стойност.

При преценката дали отговаря на определението за *инвестиционно предприятие*, последното трябва да вземе под внимание дали притежава следните характерни черти на инвестиционно предприятие¹:

- a) има повече от една инвестиция;
- b) има повече от един инвеститор;
- b) има инвеститори, които не са свързани лица спрямо предприятието; и

---

¹ Отсъствието на някоя от тези характерни черти не лишава непременно предприятието от възможността да бъде определено като инвестиционно предприятие. Инвестиционно предприятие, което не притежава всички тези характерни черти, предоставя допълнителното оповестяване по реда на МСФО 10.

г) има дялово участие под формата на собствен капитал или подобни участия.

Вместо това инвестиционното предприятие оценява инвестицията в дъщерно предприятие по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Въпреки това обаче, ако дадено инвестиционно предприятие има дъщерно предприятие, което предоставя услуги, свързани с инвестиционната дейност на инвестиционното предприятие, предприятието майка консолидира това дъщерно предприятие в съответствие с изискванията на МСФО 10.

Внимание! Освобождаването от консолидиране не се отнася за предприятието майка на инвестиционното предприятие. По силата на параграф 33 от МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети* такова предприятие майка консолидира всички предприятия, над които има контрол, включително тези, които са контролирани чрез дъщерно инвестиционно предприятие, освен ако самото предприятие майка е инвестиционно предприятие.

Дружества, задължени (освободени) да изготвят консолидирани финансови отчети съгласно изискванията на Закона за счетоводството

В същото време, според действащия в момента Закон за счетоводството (обн., ДВ, бр. 98 от 16.11.2001 г., посл. промяна обн., ДВ, бр. 100 от 19.11.2013 г.), се съдържат разпоредби, регламентиращи задължението на предприятията майки да изготвят консолидирани финансови отчети, чиито разпоредби следва да се спазват приоритетно пред тези на МСФО.

Според чл. 37, ал. 2 от Закона за счетоводството предприятие майка съставя консолидиран финансов отчет, когато:

- а) контролира повече от половината от правата на глас на акционерите или съдружниците в друго предприятие (контролирано предприятие), включително по силата на договорно взаимоотношение, при условие че е акционер или съдружник в това предприятие;
- б) притежава правото да назначава или освобождава повече от половината от членовете на управителния и/или надзорния орган на друго предприятие (контролирано предприятие), включително по силата на договорно взаимоотношение, при условие че е акционер или съдружник в това предприятие;
- в) притежава правото да управлява финансовата и оперативната политика на друго предприятие по силата на договорно взаимоотношение;
- д) е акционер или съдружник, притежаващ 20 на сто или повече от правата на глас в друго предприятие (контролирано предприятие) и единствено по силата на упражняване на тези права е назначило повече от половината от членовете на управителния и/или надзорния орган в контролираното предприятие, действащ през отчетния период,

по време на предходния отчетен период и до датата на изготвяне на консолидирания финансов отчет.

Консолидиран финансов отчет в така описаната хипотеза не се съставя, когато друго предприятие има правата, посочени в букви а), б) и с) по отношение на контролираното предприятие.

Чл. 37а, ал. 1 от Закона за счетоводството освобождава от задължението предприятието майка да съставя консолидиран финансов отчет, когато сумата от показателите на предприятията в групата, които подлежат на консолидиране, според годишните им финансови отчети, съставени към 31 декември на текущата година, не надвишават показателите на два от следните три критерия:

1. Балансова стойност на активите към 31 декември – 3 млн. лв.;
2. Нетни приходи от продажби за годината – 6 млн. лв.;
3. Средна численост на персонала за годината – 80 души.

Исключението по чл. 37а, ал. 1 не би се прилагало, ако компанията майка или кое да е от дъщерните предприятия в групата е предприятие, чиито ценни книжа са допуснати до търговия на регулиран пазар, без оглед на това дали този пазар действа в страната, или в чужбина.

В следващите три члена от Закона за счетоводството: 37б; 37в; и 37г се дават някои други изключения, при които дадено предприятие майка не съставя консолидиран финансов отчет. Въпреки това чл. 37д определя, че изключенията за несъставяне на консолидиран финансов отчет от предприятията майки по реда на чл. 37а – 37г не се прилагат и дружеството майка трябва да изготвя консолидиран финансов отчет, когато са налице условията на чл. 37, ал. 2 от Закона, ако дружеството майка представлява едно от следните четири вида дружества:

1. акционерни дружества и командитни дружества с акции;
2. предприятия, които са емитенти по смисъла на Закона за публичното предлагане на ценни книжа;
3. кредитни институции, застрахователни и инвестиционни предприятия, дружества за допълнително социално осигуряване и управляваните от тях фондове;
4. предприятия, за които изискването да подлежат на независим финансов одит от регистрирани одитори е установено със закон.

С цел да бъдем достатъчно прецизни и изчерпателни по въпроса ще обърнем внимание, че при наличие на разногласие между Закона за счетоводството и МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети* с предимство следва да се прилагат текстовете на Закона за счетоводството. В този ред на мисли ще поясним, че ако дадено дружество майка е освободено от изготвянето на консолидирани финансови отчети според описаните в МСС 10 изключения, но в същото време предприятието майка е акционерно дружество; кредитна

институция (банка) или застрахователно дружество, същото на основание изискванията на чл. 37д от Закона за счетоводството следва да изготви и консолидирани финансови отчети.

Не е изключено да съществува в практиката и обратната хипотеза, при която предприятието майка не изготвя консолидирани финансови отчети съгласно изискванията на Закона за счетоводството, при условие че съгласно МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети* то не е освободено от предвидените в международния счетоводен стандарт изключения. Например предприятие майка, чиято правна форма е дружество с ограничена отговорност и сбора от показателите на индивидуалните финансови отчети на предприятията от групата съставени към 31 декември е следният:

1. Балансова стойност на активите към 31 декември – 2.8 млн. лв.;
2. Нетни приходи от продажби за годината – 10 млн. лв.;
3. Средна численост на персонала за годината – 50 души,

не следва да изготвя и представя за целите на българското законодателство консолидирани финансови отчети, въпреки че МСФО 10 може да го задължи. Най-вероятно, ако все пак такова предприятие майка изготви консолидирани финансови отчети, съгласно изискванията на МСФО, то то ще задоволява единствено вътрешните потребности на собствениците и ръководството на отчитащото се предприятие.

Публичност на консолидираните финансови отчети

Съгласно чл. 26, ал. 2 от Закона за счетоводството (обн., ДВ, бр. 98 от 2001 г.) съставните части на консолидирания финансов отчет са: консолидиран счетоводен баланс, консолидиран отчет за приходите и разходите, консолидиран отчет за паричните потоци, консолидиран отчет за собствения капитал и приложение. В Закона за счетоводството не е предвиден срок за изготвяне на консолидираните финансови отчети, докато за индивидуалните изрично е посочен такъв (31 март на следващата година). Формално обаче срокът не може да бъде по късен от 30 юни (за дружества с правна форма ООД) или 31 юли на следващата календарна година, тъй като консолидираните финансови отчети подлежат на публикуване в Търговския регистър заедно с индивидуалните годишни финансови отчети на предприятието майка, а именно 30 юни и 31 юли са крайните срокове за публикуване на годишните финансови отчети в Търговския регистър, регламентирани с чл. 40, ал. 1, букви „б” и „в” от Закона за счетоводството.

Чл. 40, ал. 4 от Закона за счетоводството изисква публикуването на консолидирания финансов отчет в Търговския регистър на Агенцията по вписванията към Министерство на правосъдието да стане едновременно с публикуването на индивидуалния годишен финансов отчет на предприятието майка. Към тях задължително предприятието майка прилага годишните доклади за дейността (годишен доклад за дейността и годишен *консолидиран доклад за дейността*). Чл. 33, ал. 5 допуска годишният доклад за дейността и

годишният консолидиран доклад за дейността да се изготвят и представят като едно цяло. В този случай, когато е подходящо, трябва да се обърне внимание на въпросите, които са значими за предприятията от групата като цяло.

Предприятието майка и всички негови дъщерни предприятия подлежат на консолидиране, независимо дали по стопанска дейност дъщерните предприятия се различават по между си и дали седалищата на предприятията в групата се намират в различни държави по света. Чрез уместно оповестяване на допълнителна информация в консолидираните финансови отчети относно различните предмети на дейност и географско разположение на дъщерните предприятия се спомага за обясняване значимостта на финансово икономическата информация, засягаща дейността и постигнатите резултати на групата като цяло.

CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS – COMMON FEATURES OF HOLDING STRUCTURES AND THEIR OBLIGATIONS WITHIN THE MEANING OF THE ACCOUNTING LEGISLATION

Hristo Dosev

Certified Public Accountant, Registered Auditor

Managing Partner

“Dosevi – consultations and audit” LTD – Gabrovo

Key words:	Summary
<i>Holding Parent entity Subsidiary Consolidated financial statements IFRSs Commercial Act Accountancy Act</i>	<i>The objective of this paper is to answer the questions as to what is a “parent entity”, what is the idea behind consolidated financial statements, which entities are liable to preparing consolidated financial statements, within what time frame and where to publish those statements. The paper does not aim at discussing specific approaches required to be used by the applicable accounting standards when performing consolidation procedures in preparing consolidated financial statements or in relation to the way of reporting investments in the separate financial statements of the parent entity. Regardless, we will discuss what kind of effect is being achieved by using those accounting techniques in the consolidated financial statements of the parent entity. We will highlight the obligations and the exemptions for preparing consolidated financial statements by parent entities in accordance with the effective accounting rules – the Accountancy Act and the relevant accounting standards (IFRSs/NFRS for SMEs).</i>